

POLEKS PALJU TAHTA MÄLESTUSKIVI

1991. aasta suvel möödub 50 aastat stalinlike massirepressioonide algusest Eestis. Ka esimese sõjasuve «mobilisatsioon» oli üks repressioonide eriliike, seepärast valmistub koos EÖRL «Memento-ga» selleks tähtpäevaks ka Ülevabariigiline Tööpataljonlaste Ühendus (ÜTÜ).

1989. aasta suvel valitud ÜTÜ volikogu, kohalikud (maakondade, linnade) volikogud ja paljud aktivistid on püüdnud poolteise aasta jooksul tööpataljonlaste üritust jõudumööda tungutada ja edasi viia. Selle tegevuse siuks on mälestuste ja meenutuste kogumine, hukkunute nimekirjade koostamine, abi osutamine tööpataljonlastele pensioni taotlemisel ning hukkunute kohta andmete saamisel, maakondlike kokkutulekute korraldamine jm. Vinnis on nüüd tööpataljonlaste elu kajastav näitus, seda katsetatakse tutvustada k. a. suvel ka Tallinnas. Mitmete tööpataljonlaste meenutusel on leidnud koha peatselt ilmuvast meenutustekogus, ajakirjanduses, eriväljaannetena jne.

Tuleb ka tõdeda, et me pole oma senise tööga kaugeltki rahuk. 1. aprilliks tahame jõuda lõpule kõigi Eestimaa 1941.—1942. a. tööpataljonlaste, nii elavate kui ka hukkunute (teadmata kadunute) ja pärast sõda surnute arvelevõtmisega. «Memento» on maakondadesse ja linnadesse saatnud kaks represseritute ankeeti, millest suuremas on osa küsimusi ka tööpataljonlastele. Väiksem on kõigi hukkunute ja teadmata kadunute arvelevõtmiseks. Et ÜTÜ volikogu on seni kogunud andmeid oma (ÜTÜ) küsitluslehe alusel, mis tööpataljonlaste osas ühtib «Memento» ankeediga, siis palume saata meile ka edaspidi materjale ÜTÜ küsitluslehe alusel. Hukkunute ja teadmata kadunute omastel täita ja ÜTÜ-le saata «Memento» ankeet või saata ankeedi vastuseid sisaldav kiri. Jätkake ÜTÜ volikogule andmete saatmist, kes seda veel pole teinud! Meie aadress: 202106, Lääne-Virumaa, Vinni, tel. 473-49).

Eestimaal on veel palju tundmatuid tööpataljonlasi. Vinnis on arvel ainult 564, sealjuures paljudel andmed puudulikud, 1989. a. kokkutuleku nimekirjadest saadud. Hukkunute ja teadmata kadunute andmeid on Vinnis 110 isiku kohta, pärast sõda

surnud tööpataljonlaste kohta aga hoopis vähe (18!).

Et ÜTÜ volikogu käsutuses on nüüd Kamõšlovis ja Tšebarkulis (Eesti väeosade formeerimispaigad) hukkunud meeste nimekirjad (2000 nime), siis oleme saanud anda ka omastele täpseid teateid. Kes aga hukkusid tööpataljonides enne Kamõšlovi ja Tšebarkuli jõudmist, nende nimekirjad on kusagil Venemaa arhiivides ning neid pole veel keegi taotlenud. Andmeid vajavad ka tööpataljonis olnud pensioni õiglaseks määramiseks.

EV Sõjakomissariaat (hr. R. Pöder) keeldus andmeid taotlemast. Seega saame ainult veel elus olevate tööpataljonlaste ja nende omaste abil neid andmeid.

Mitmes maakonnas (linnas) pole tööpataljonlaste kokkutulekuid toimunud ega kohalikke volikogusid moodustatud.

Mitmed tööpataljonlaste ettevõtmised takerduvad seetõttu, et pole vajalikku toetust ja abi vabariiklikelt organitelt-ametkondadelt. Ainult lubatakse. Nimekirjats arhiiviandmete taotlemist, ekspeditsioonide ja ekskursionsioonide korraldamist tööpataljonide asupaikadesse, mälestustahvliite ja -kivide panemist, ajaloolaste tegelemist tööpataljonide teemaga jm. 1941. aasta sõjasuve mobilisatsioonile Eestis pole antud ka ametlikku hinnangut kui repressioonile. Üha vähemaks jäävad lootused, et leida sponsooreid meie üritusi toetama. Arvestades seda, et iga päevaga vähenevad tööpataljonlaste read, «pole ju palju tahta sõja alguse 50. aastapäevaks... üht mälestuskivi karmi ning kurnava tööpataljoni talve mälestuste jäädvustamiseks», nagu kirjutab põlvalane Enn Esko, ja veel üht ülevabariigilist tööpataljonlaste kokkutulekut. Mõelgem sellele ja toetagem tööpataljonlasi! Veel pole hilja.

Palume kohalike omavalitsuste ning «Memento» osakondade, pensionäride ühenduste, Eesti Laskurkorpuse veteranide klubide jt. ühiskondlike organisatsioonide toetust ja abi tööpataljonlastele, et vääriiliselt meenutada 50 aastat tagasi alanud traagilisi aegu, mille ahel pole katkenud tänaseni.

August KONDOJA,
EÖRL «Memento» ÜTÜ
volikogu esimees